

Întoarcerea la locurile de înnoptare

Întoarcerea la locurile de înnoptare

Este începutul lui septembrie și ne plimbăm cu mașina la sud de orașul Timișoara din România, în speranța că vom observa vânturelul de seară (*Falco vespertinus*). Dacă avem noroc, sperăm să vedem unul sau două exemplare înainte de căderea nopții.

Vânturelul de seară este o pasăre răpitoare de talie medie, având aproximativ 30 cm în lungime și o anvergură a aripilor de aproximativ 70 cm. Masculul are în cea mai mare parte culoarea albastru-cenușiu, dar culoarea roșu-rozaliu a părții inferioare a abdomenului și a picioarelor reprezintă una dintre

particularitățile speciei. Femela este mai mare și în cea mai mare parte de culoare portocalie, cu spatele gri-albăstrui. Vântureii de seară nu își construiesc singuri cuiburile, ci ocupă cuiburile

Foto: Eszter în colonia în care a crescut în 2006 © Péter Palatitz, MME BirdLife Hungary (www.falcoproject.hu)

Regiunea biogeografică Panonică este una dintre cele nouă regiuni ale Europei incluse în Directiva „Habitat” a UE. Aceasta se întinde de la sudul orașului Timișoara de-a lungul Câmpiei de Vest din România până la frontiera dintre Ungaria și Ucraina la est, prin Ungaria până la granița cu Austria la vest, incluzând partea sudică a Republicii Slovace și colțul sud-estic al Republicii Cehe la nord. Întregul bazin Panonic se întinde până în nordul Serbiei și Croația și a fost la un moment dat o mare uriașă care și-a atins dimensiunea maximă în urmă cu 2,5-5,0 milioane de ani. În prezent, această regiune este o importantă zonă agricolă, datorită solului bogat din loess argilos și regimului favorabil de precipitații.

Foto: Catedrala Ortodoxă din Timișoara © Gordon McInnes

ciorilor de semănătură (*Corvus frugilegus*), care în cea mai mare parte își părăsesc cuiburile în martie pentru a migra pe timpul verii către câmpiile deschise din Ucraina și Rusia. Vântureii de seară depun de obicei o serie de patru ouă pe an, care eclozează de la jumătatea lunii mai și până în luna iunie. Aceste păsări sunt clasificate ca „potențial amenințate” în Lista roșie a speciilor amenințate alcătuită de IUCN.

Până la începutul anilor 1990, existau mii de perechi din această specie care, în lunile de vară, își construiau cuiburile în regiunea Panonică din estul Ungariei și vestul României.

Totuși, după ce aceste țări au trecut la economia de piață în anii 1990, numărul vântureilor de seară a început să scadă, în special din cauza mai multor schimbări care au afectat ciorile de semănătură și cuiburile lor. Printre aceste schimbări s-a numărat intensificarea agriculturii și utilizarea la scară foarte largă a pesticidelor în unele zone, reducerea numărului de animale erbivore, tăierea masivă a copacilor pentru lățirea drumurilor și campaniile de eradicare a ciorilor de semănătură prin otrăvire desfășurate de agricultorii nemulțumiți de pierderile suferite de recoltele lor. Astfel, populația de ciori de semănătură a scăzut cu 90 % în anii 1990. Absența

cuiburilor de ciori de semănătură a afectat vântureii de seară, la începutul anilor 2000 existând mai puțin de 1 000 de perechi de astfel de păsări în Ungaria și România. Totuși, recunoașterea în măsură din ce în ce mai mare a importanței ciorilor de semănătură a condus la luarea unor măsuri de conservare. Ciorile de semănătură sunt în prezent strict protejate în Ungaria și România împotriva vânătorii în sezonul de cuibărit, între 15 august și 15 martie.

Ne îndepărtăm de drumul principal și mergem pe un drum

Foto: Loc de înnoptare în apropierea orașului Timișoara
© Gordon McInnes

Foto: Ouă ale vânturelului de seară într-un cuib artificial în formă de cutie © Péter Palatitz, MME BirdLife Hungary

agricol, până când ajungem la o alee de plopi înalți. Lumina începe să se diminueze și vedem sute de ciori de semănătură – negre ca tăciunele pe fundalul maroniu-roșcat al solului – care sosesc pe câmpurile din apropierea aleii de plopi, fără însă să se așeze în copaci. Acestea sunt ciorile de semănătură care au rămas în România pe perioada verii și care nu au zburat către Rusia sau Ucraina. Deodată, câteva păsări poposesc în copaci, iar ghidul nostru, Attila Nagy, unul dintre experții care lucrează în cadrul proiectului LIFE și care este, de asemenea, biolog și inginer în domeniul mediului în cadrul Asociației pentru Protecția Păsărilor și a Naturii „Grupul Milvus” (<http://milvus.ro/about>), ne spune că păsările [acele păsări] sunt vântureii de seară pe care am venit să îi vedem. La o privire atentă putem observa

Foto: Vântureii de seară la locul de înnoptare © Gordon McInnes

penajul portocaliu distinctiv al femelelor sau picioarele roșii ale masculilor scoase în evidență de lumina soarelui la apus.

Timp de aproape jumătate de oră suntem captivați de interacțiunea dintre ciorile de semănătură, stăncuțe (*Corvus monedula*) și vântureii de seară, în timp ce păsările se aleargă pe cer și se îngrămădesc să își aleagă cele mai bune locuri de înnoptare din copaci. Sosesc din ce în ce mai mulți vântureii de seară, unii așezându-se în copaci, alții pe cablurile și stâlpii de electricitate. În cele din urmă, pe măsură ce dispar și

ultimele raze de lumină, putem vedea aproximativ o sută de vântureii de seară. Însă în timp ce ne străduim să deosebim vântureii de seară de ciorile de semănătură, ambele grupuri de păsări încep să părăsească locul comun de înnoptare și se îndreaptă către cuiburile pe care și le-au construit sau le-au împrumutat de pe câmpurile din apropiere, unde își vor petrece restul nopții. Întrunirea de seară s-a încheiat, iar noi ne pregătim pentru următoarea parte a călătoriei noastre, pentru a afla mai multe despre vântureii de seară.

LIFE (Programul pentru mediu și politici climatice) este instrumentul financiar al UE care oferă cofinanțare statelor membre ale UE și anumitor alte țări pentru cercetare științifică, gestionarea conservării mediului și a naturii, sensibilizare și formare în legătură cu legislația UE în domeniul mediului, inclusiv Directiva „Păsări”. Din 1992, când a fost demarat primul program LIFE au fost cofinanțate peste 3 500 de proiecte, programul contribuind cu aproximativ 2,5 miliarde de euro la protecția mediului. <http://ec.europa.eu/environment/life/>. În 2012, LIFE își sărbătorește cea de-a 20-a aniversare prin organizarea unei serii de evenimente și concursuri. A fost pregătit și un raport special: „The Voices of LIFE: 20 years of getting things done” (*Vocile LIFE: 20 de ani de acțiuni duse la bun sfârșit*) care se concentrează asupra realizărilor unui număr mare de oameni din întreaga Europă implicați în programul LIFE în ultimele două decenii. <http://life20.eu/>.

În ziua următoare vizităm parcul Național „Körös-Maros Nemzeti Park” din estul Ungariei, la aproximativ 150 km nord-est de Timișoara. Parcul este organizația principală în cadrul unui proiect „LIFE” transfrontalier dedicat protejării vânturelului de seară. În proiect sunt de asemenea implicate, dinspre partea română, Agenția pentru Protecția Mediului din județul Bihor și Asociația „Grupul Milvus”. În acest parc, aflăm mai multe despre regiunea Panonică, despre vânturelul de seară și despre proiectul LIFE de la Peter Banfi, unul dintre coordonatorii proiectului LIFE.

LIFE (Programul pentru mediu și politici climatice) este instrumentul financiar al UE care oferă cofinanțare statelor membre ale UE și anumitor alte

țări pentru cercetare științifică, gestionarea conservării mediului și naturii, sensibilizare și formare în legătură cu legislația UE în domeniul mediului, inclusiv Directiva „Păsări”. Anul acesta, LIFE împlinește 20 de ani. Din 1992, când a fost demarat primul program LIFE, au fost cofinanțate peste 3 500 de proiecte, programul contribuind cu aproximativ 2,5 miliarde de euro la protecția mediului. În 2006, în cadrul programului LIFE Natură a fost demarat un proiect de restabilire a stării de conservare favorabilă a vânturelului de seară din regiunea biogeografică Panonică și de consolidare a stării de conservare a ciorii de semănătură din regiune. *Falco vespertinus* este inclus în anexa 1 la Directiva privind conservarea păsărilor sălbatice și prin urmare,

---

pentru aceste păsări, trebuie să se prevadă măsuri de conservare speciale în privința habitatelor acestora pentru a li se asigura supraviețuirea și reproducerea în aria de răspândire”.

Participanții la proiect au conceput, construit și instalat 3 400 de cuiburi artificiale sub formă de cutii pentru a compensa numărul redus al cuiburilor de ciori de semănătură. Cuiburile artificiale au fost instalate în copaci sau pe stâlpi în zonele abandonate de ciorile de semănătură și preferate de vântureii de seară. Multe dintre aceste cuiburi artificiale au fost adoptate de elevii școlilor din regiune pentru a-i implica în proiect și pentru a crește

Foto: Pui de vânturel de seară într-un cuib artificial © Péter Palatitz, MME BirdLife Hungary

sensibilizarea față de vânturelul de seară și amenințările cu care se confruntă această specie.

Odată instalate cuiburile artificiale, experții și copiii au început să le monitorizeze pentru a verifica dacă sunt folosite. De multe ori, alte păsări, precum ciuful de pădure (*Asio otus*), încearcă să ocupe aceste cuiburi artificiale, fiind însă alungate de vântureii de seară. Au fost utilizate camere de filmat și oglinzi montate pe stâlpi pentru verificarea cuiburilor artificiale, numărarea ouălor depuse și urmărirea dezvoltării puilor până în momentul în care aceștia erau pregătiți să supraviețuiască singuri și să migreze către sud pe perioada iernii.

În cadrul proiectului, au fost plantați copaci pentru a-i înlocui pe cei tăiați și pentru a crea, în cele din urmă, locuri adecvate pentru cuiburi. Au fost luate măsuri împotriva tăierii ilegale a copacilor în 14 cazuri. Proiectul a atras, de asemenea, cooperarea furnizorilor de energie electrică, fiind cumpărate materiale izolante pentru 400 km de linii electrice în zonele cele mai critice, pentru a evita electrocutarea păsărilor.

De asemenea, unor păsări le-au fost montate transmițătoare, fie

pentru a verifica obiceiurile lor de căutare a hranei și de hrănire, fie pentru a localiza destinațiile lor în timpul migrației de iarnă. S-a descoperit prin intermediul proiectului că unul din membrii perechii de păsări rămâne în cuib pentru a avea grijă de pui, în timp ce celălalt caută hrană pe o rază de până la 3 km de cuib. De asemenea, s-a observat că 80 % din hrana procurată constă din insecte, în special diferite specii de lăcuste, însă uneori și din prăzi mai consistente, precum șoareci de câmp sau broaște. Vântureii de seară preferă, de asemenea, să își caute hrana în poieni proaspăt cosite sau pe câmpuri cultivate. Prin urmare, au fost organizate întâlniri cu agricultorii

pentru a discuta despre scăderea populației de păsări și măsurile pe care aceștia le pot lua pentru restabilirea numărului acestora. Astfel, a fost introdus un program de subvenționare agroecologic atât în Ungaria, cât și în România, pentru promovarea practicilor de management favorabile vânturelului de seară în perioada 2009-2013.

Utilizarea transmițătoarelor în cadrul proiectului a arătat, de asemenea, că toamna, vântureii de seară migrează mii de mile pornind din regiunea Panonică și traversând Marea Mediterană, deșertul Sahara și pădurile ecuatoriale pentru a ajunge în sudul Africii, unde petrec iarna

Foto: Priveliște din parcul natural Cefa ce străbate Câmpia Panonică până în Ungaria © Gordon McInnes

Foto: Vânturei de seară așezați pe linii electrice © Gordon McInnes

europeană. Ei se întorc apoi, la începutul primăverii, în locul de unde au pornit într-o călătorie incredibilă, plină de riscuri reprezentate de vânători și condițiile meteorologice.

Proiectul LIFE dedicat vânturelului de seară s-a încheiat în 2009, dar experții implicați au continuat activitățile specifice de întreținere ca parte a unui program post-LIFE.

În ultima zi, am vizitat Parcul Natural Cefa, de conservare a peștilor, în județul Bihor din România. Parcul face parte atât dintr-o arie de protecție specială în temeiul Directivei „Păsări”

(Kis-Sarret SPA), cât și dintr-un sit de interes pentru conservare în temeiul Directivei „Habitat” (SCI Del-Bihari Szikasek SCI). Parcul oferă protecție pentru o varietate de specii din flora și fauna specifică terenurilor umede, de interes european. Putem observa mai multe dintre cuiburile artificiale sub formă de cutii care au fost instalate pe marginea heleșteiilor de pește și în copacii și stâlpii care străbat Câmpia Panonică până în Ungaria. Multe dintre aceste cuiburi artificiale au fost adoptate de elevii școlilor locale, care au fost foarte încântați să urmărească soarta cuiburilor și a vântureilor de seară în timpul migrației anuale în zonă.

Atât ciorile de semănătură, cât și vântureii de seară trăiesc în comunități ⁽¹⁾ extinse, în care cele două specii interacționează și se reunesc în locurile comune de înnoptare la apusul soarelui. Nimeni nu știe cu siguranță de ce fac acest lucru, dacă este din motive de siguranță sau chiar pentru a face schimb de informații despre zonele propice pentru hrană descoperite în timpul zilei (a se vedea Mark Cocker „*Crow Country*”, Vintage, Londra 2008). Indiferent de motiv, fenomenul oferă o

imagine impresionantă, care atrage numeroși observatori de păsări, atât profesioniști, cât și amatori.

Attila, care are o pasiune pentru păsările răpitoare și studiază vânturelul de seară de mai mulți ani, este bucuros că s-au aflat atâtea lucruri despre șoimul său preferat și că au fost luate măsuri pentru protejarea acestei păsări prin cercetările sale anterioare și prin proiectul LIFE. „Suntem pe drumul cel bun”, conchide el. „Numeroși

Foto: Iosef Nagy și Ovidiu Daescu observând vântureii © Gordon McInnes

(1) În limba engleză, de exemplu, există mai multe substantive colective folosite pentru a descrie o colonie de ciori de semănătură care s-ar putea folosi și în cazul vântureilor de seară și care reflectă în mod clar și grafic unele dintre părerile despre rolul acestor locuri de înnoptare [cuvintele „*parliament*” (parlament) și „*storytelling*” (povestire) ne duc cu gândul la o „adunare la taifas”].

---

oameni au aflat acum despre Falco vespertinus, iar această pasăre va deveni faimoasă în întreaga lume! Este important să discutăm despre diferite specii, să analizăm posibilitățile de finanțare a protejării acestora și să ne asigurăm că deciziile care afectează aceste specii sunt luate cu mult mai multă atenție”.

Până la jumătatea lunii martie 2012, vântureii de seară începuseră sezonul de reproducere în majoritatea locurilor de cuibărit din Ungaria și România. Un număr mai mic

de ouă indică un deficit de hrană în timpul primăverii, astfel încât faptul că majoritatea perechilor au depus câte patru ouă sugerează că au existat condiții bune pentru un sezon reușit. Attila și colegii săi vor trebui să își continue activitatea în viitorul apropiat pentru a se asigura că aceste condiții continuă să se îmbunătățească atât pentru ciorile de semănătură, cât și pentru vântureii de seară, astfel încât cerul Câmpiei Panonice să poată rămâne plin de aceste păsări gregare și interdependente.

Foto: Attila Nagy explică proiectul LIFE
© Gordon McInnes

Mulțumiri

Această relatare a fost întocmită de Attila Nagy (Asociația „Grupul Milvus”) și Adriana Gheorghe, Mădălina Cozma și John O’Doherty (AEM), cu sprijinul neprețuit al lui Josef Nagy (președintele Agenției Naționale pentru Protecția Mediului din România) și al lui Ovidiu Dăescu (Directorul Agenției pentru Protecția Mediului Bihor).

Proiectul LIFE dedicat vânturelului de seară s-a încheiat în 2009, dar experții implicați au continuat activitățile specifice de întreținere ca partea unui program post-LIFE (a se vedea <http://kekvercse.mme.hu/ro/content/show>).

Fotografie pe coperta frontală: © Gordon McInnes

Agenția Europeană de Mediu
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Danemarca

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Site web: eea.europa.eu
Informații: eea.europa.eu/enquiries

Agenția Europeană de Mediu

